

УДК 336.72

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Павлюк Т.І., Гусак К.Ю.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно- економічного університету

У статті розглянута проблема залучення іноземного капіталу в аграрний сектор України. Схарактеризовано позитивні та негативні сторони іноземних інвестицій та виявлено прояви стимулювання інвестування в аграрний сектор України.

Ключові слова: агробізнес, інвестиції, аграрний сектор, аграрна держава, інвестиційний потенціал.

Вступ. Аграрний сектор України за останні роки стає найбільш привабливим для залучення іноземних інвестицій на території нашої держави. Україна – одна з небагатьох країн, де є великі можливості для здійснення сільськогосподарської діяльності. Помірний клімат, достатня кількість робочої сили, опадів, джерел води, сонячного світла, вигідне географічне розташування, а також чималі земельні ресурси створюють сприятливі умови для розвитку агропромислового комплексу. Крім того, Україна має приблизно 45% всього чорнозему світу, а це свідчить про родючість українських земель.

Невирішена частина загальної проблеми інвестицій в аграрний сектор України. Сільське господарство є основним джерелом сировини, оскільки його головним засобом виробництва є земля. Тому можна вважати Україну аграрною державою і, відповідно, одним з пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності повинно бути саме сільське господарство.

Зі збільшенням населення, значно підвищується попит на сільськогосподарську продукцію та готові продукти харчування проте велика кількість виробників продукції не має відповідних технологій, обладнання та сировини. Незадоволення потреб внутрішнього ринку зумов-

лено якістю і кількістю сільськогосподарської продукції, які на пряму залежать від сировини, технологій та обладнання, що використовуються виробниками сільськогосподарської продукції. Проблема полягає в тому що українські технології та тенденції ведення народного господарства є застарілими та недоцільними у наш час. У зв'язку з ситуацією що прослідковується на теренах сьогодення, ми потребуємо залучення нового інвестиційного капіталу.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження інвестиційного потенціалу України в сектор агропромислового комплексу, виявлення позитивних та негативних факторів впливу на надходження іноземних інвестицій у дану сферу.

Результати досліджень. Агропромисловий бізнес посідає одне з найважливіших місць в економіці України. Бізнес має досить низький ступінь освоєння підприємствами сучасних інноваційних технологій, через що у галузі автوماتично унеможливується процес зниження собівартості сільськогосподарської продукції та зростання її якості і безпечності, які б відповідали міжнародним стандартам. Одна з найголовніших умов ефективного та стабільного функціонування і розвитку економіки, є стрімкий та функціональний розвиток інвестиційної діяльності в аграрному секторі. На результати виробництва впливають стан перспективи розвитку та конкурентоспроможність національного господарства які мають свої масштаби, структуру та ефективність використання інвестицій.

Негативними чинниками є:

- Незадовільний стан переважної частини вітчизняного АПК.
- Нераціональне використання поливних земель, через нестачу мінеральних добрив.
- Низька ефективність сільськогосподарських підприємств.
- Слаборозвинена ринкова інфраструктура, а саме система збуту, і зберігання сільськогосподарської продукції.
- Занепад соціальної інфраструктури в сільській місцевості
- Неefективне використання паливних ресурсів, неправильне зберігання сільськогосподарської продукції та електроенергії.

Агропромисловий комплекс України є вагомим складовим розвитку економіки держави, яка забезпечує харчовою промисловістю та становить значну частку у валових експортних доходах. Аграрний комплекс України був і завжди залишиться об'єктом кредитування для комерційних банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що багато вчених-економістів присвятили свої праці питанням вивчення інвестування в сільське господарство, серед них такі вчені як: М.В. Брик, Л.М. Пісьмаченко, Г.С. Павлова, С.М. Богданов, П.І. Гайдучий, Г.Б. Іваницька, В.І. Касянюк, М.І. Кисіль, М.П. Сорока та інші. Зокрема М.В. Брик у своїй публікації акцентує увагу на тому, що сільське господарство України є низькорентабельним та збитковим, і тому для оновлення своїх засобів виробництва та покращення якості виробленої продукції – галузь потребує значних капіталовкладень [1]. Л.М. Пісьмаченко та Г.С. Павлова у своєму дослідженні

відзначають, що інвестиції в сільськогосподарську науку і техніку можуть призвести до економічного зростання і розвитку суспільства [2]. М.П. Сорока аналізує розвиток інвестиційного процесу в аграрному секторі, джерела інвестування та засоби управління інвестиційною діяльністю в АПК [3]. АПК України – це велике міжгалузеве утворення, органічна частина економіки країни, яка включає сукупність галузей, пов'язаних між собою процесом відтворення, основне завдання якого – забезпечення продовольчої безпеки країни, оптимальних норм харчування населення України, створення експортного потенціалу сировини і продовольства [5, с. 4].

АПК включає три сфери:

– перша сфера складається із галузей, які забезпечують АПК засобами виробничо-технічного обслуговуванням сільського господарства.

– до другої сфери входять підприємства і організації, які безпосередньо займаються виробництвом сільськогосподарської продукції.

– до третьої сфери входять галузі і підприємства, які забезпечують заготівлю, переробку і доведення сільськогосподарської продукції до споживача [2, с. 16-17].

Агропромисловий сектор України потребує інвестування оскільки він є стратегічною областю економіки держави, яка характеризує об'єми пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Сільське господарство є базою для розвитку інших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку всередині країни, вирішує питання зайнятості населення, і стимулює стратегічний розвиток регіону [7, с. 94].

За попередніми розрахунками найбільша частка інвестицій припадає на промисловість 41%, 17% будівництво, 10, % оптова і роздрібна торгівля і лише 8% припадає на сільське господарство це у загальному обсязі валової доданої вартості всіх галузей економіки станом на січень-червень 2015 року. Дана статистика свідчить про недостатнє фінансування, тому агрокомплекс потерпає від нестачі вільних обігових коштів і ресурсів для фінансування потреб розвитку. Капітальні інвестиції у сфері сільського господарства у січні-червні 2015 року спадали: (у відсотках до загального обсягу) [8].

34% – Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг

33% – Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство,

25% – Вирощування однорічних і дворічних культур 6% – Тваринництво,

1% – Лісове господарство та лісозготівля, 1% – Інші види економічної діяльності у сфері сільського господарства.

Отже, найбільшу частку займають інвестиції у сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство і у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг, що становить 11138307 тис. грн. і 10916151 тис. грн. відповідно. Найменша частка інвестицій припадає на лісове господарство та інші види економічної діяльності у сфері сільського господарства, що становлять лише 1% від загального обсягу капіталь-

них інвестиції у цій сфері. На даний момент стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. До змін в Україні, які зможуть підвищити її інвестиційну привабливість варто віднести такі: удосконалення законодавства; розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної структури; удосконалення зовнішньоекономічної діяльності; створення державних гарантій захисту інвестицій; забезпечення політичної та економічної стабільності; стабільність та ефективність роботи банківської системи; постійний моніторинг та інформування потенційних інвесторів щодо змін в інвестиційному середовищі тощо. Реалізація вказаних заходів суттєво змінить інвестиційне середовище в нашій країні та стимулюватиме притік іноземних інвестицій, що створить надійне підґрунтя для інноваційного розвитку економіки та підвищення якості життя громадян України [1, с. 94].

Таблиця 1

Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість України [3, с. 105]

Позитивний фактор	Негативний фактор
<p>1. Вигідне геополітичне розміщення (країна має вихід до Чорноморського басейну; розташована на перехресті транспортних шляхів Європа – Азія, Північ – Південь)</p> <p>2. Високий рівень природно-ресурсної забезпеченості (за кількістю розвіданих запасів марганцевих руд Україна – друга в світі і перша – серед країн СНД; запасами вугілля, залізної руди, вторинних коалінів, калійних солей, глинистої сировини країна забезпечена на 100–200 років)</p> <p>3. Дешева кваліфікована робоча сила (середньомісячна заробітна плата в Україні значно нижча від зарубіжних країн)</p> <p>4. Місткий споживчий ринок.</p>	<p>1. Недосконалість правового середовища.</p> <p>2. Політична нестабільність та високий рівень корупційності в органах державної влади, часта зміна урядів, обіцянки різкої зміни політичного курсу.</p> <p>3. Непередбачуваність і непрозорість державної політики. Цей чинник здатен суттєво утруднити довгострокове планування діяльності компанії.</p> <p>4. Значний податковий та адміністративний тиск на суб'єктів підприємництва.</p> <p>5. Обтяжлива митна політика. Інвестори звертають увагу на перешкоди для ввезення потрібної сировини для виготовлення готової продукції.</p> <p>6. Недосконалість галузей інфраструктури та нерозвиненість інституційної інфраструктури ринку. Відсутність у нашій державі налагодженої системи моніторингу попиту.</p>

Нині для економіки нашої країни важливе значення має підвищення конкурентоспроможності виробництва й на цій основі збільшення обсягу інвестицій.

Починаючи з 1997 року спостерігається чітка тенденція до збільшення обсягів вкладень в економіку держави. Серед регіонів провідні місця за обсягами інвестицій посідають м. Київ, Дніпропетровська, Київська, Запорізька, Донецька, Одеська, Львівська, Харківська області. У зазначені.

Регіони спрямовано 78,5% обсягу інвестицій. Для іноземних інвесторів особливе значення має визначення пріоритетів інвестиційної діяльності та вибір її найефективнішого напрямку. Наприклад, інвестиції Кіпру спрямовуються у такі сфери і галузі як харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, торгівля, машинобудування, транспорт, освіта.

Нідерланди пріоритетними вважають машинобудування, харчову промисловість. Прямі інвестиції Франції надходять у такі галузі – харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів; сільське господарство, мисливство та лісове господарств. Інвестиції Молдови спрямовуються у добувну промисловість, торгівлю, відпочинок і туризм. Закордонні інвестори проводять свої комплексні дослідження економічного розвитку нашої країни, визначаючи пріоритетні галузі для свого капіталу. При аналізі стану сфер і галузей ними розглядається процес проведення реформ в Україні пріоритетним напрямом структурної перебудови у сфері матеріального виробництва є агропромисловий комплекс. Це пов'язано з тим, що Україна має ресурси для виробництва сільськогосподарської продукції і знаходиться поблизу від міжнародних банків. Для залучення іноземних інвестицій у сільське господарство найбільше значення мають двосторонні зв'язки та домовленості із зарубіжними інвесторами, ґрунтуються на взаємовигідних для сторін відносинах, здійснюються без посередників, а тому можуть забезпечити основну частину залучених у сільське господарство кредитних ресурсів.

Основною умовою для іноземного інвестора є можливість реалізувати свої економічні інтереси. Тому українське підприємство має переконати іноземного партнера у вигідні для нього інвестування та в мінімальному рівні ризиків. Крім того, здійснення земних інвестицій можливе шляхом створення спільного підприємства.

При цьому – внесок іноземного інвестора до статутного фонду спільного підприємства доцільно існувати у вигляді майна. При розробці стратегії прямих іноземних інвестицій у сільськогосподарське підприємство можна орієнтуватися на засади, передбачені, наприклад, програмою прямих інвестицій Вестерн Ен-Ай-Ес Ентерпрайс фонду. Цей фонд здійснює інвестування середніх підприємств у формі прямих інвестицій обсягом від 500 тис. дол США до 5 млн. дол. США, інвестиції здійснюються шляхом купівлі звичайних або привілейованих акцій чи створення окремого спільного підприємства. У цілому фонд здійснює інвестиції лише тоді, коли впевниться, що ці інвестиції приведуть до створення додаткових робочих місць і забезпечать повернення коштів відповідно до існуючих інвестиційних ризиків. Поряд із прямими інвестиціями сільськогосподарські товаровиробники можуть залучати кредитні ресурси іноземних фінансових та інших фірм і компаній. У цьому випадку для іноземного кредитора важливе значення мають питання мінімізації ризиків. Тому в першу чергу необхідно вирішувати питання застави, поручительства тощо.

Пошук іноземного інвестора є справою сільськогосподарського підприємства, хоча слід чітко сформулювати свої наміри, визначитися зі стратегією розвитку. Метою полегшення пошуку іноземного партнера доцільно вивчити пропозиції фірм і компаній, їхні наміри та побажання. Частина такої інформації концентрується в посольствах, консульствах та іноземних представництвах іноземних держав в Україні.

Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України в 2015 році становив 3,76 млрд дол., причому третину коштів (30,6%) було вкладено

у виробничі підприємства, 27,3% – в установи фінансової та страхової сфери, йдеться в матеріалах Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. Загальний обсяг інвестицій з початку інвестування – з моменту здобуття незалежності – станом на 31 грудня 2015 року становив 43,37 млрд дол. «До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0% загального обсягу прямих інвестицій, увійшли Кіпр (11,7 млрд дол.), Нідерланди (5,6 млрд дол.), Німеччина (5,4 млрд дол.), Росія (3,3 млрд дол.), Австрія (2,4 млрд дол.), Велика Британія (1,85 млрд дол.), Віргінські острови (1,7 млрд дол.), Франція (1,5 млрд дол.), Швейцарія (1,3 млрд дол.), Італія (972 млн дол.)». До десятки регіонів, які акумулювали найбільші обсяги інвестицій, увійшли Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Запорізька, Полтавська, Івано-Франківська області та місто Київ. Такий розподіл інвестицій не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів і посилює розрив у розвитку областей. Разом з тим, в цілому, Україна залишається привабливою для інвестицій і достатньо інтегрованою у світову економіку. Як повідомляв УНІАН, загальний обсяг інвестицій на початок 2015 році перевищував 45 млрд дол. Упродовж 2015 року обсяг інвестицій скоротився на 2,34 млрд дол. В 2016 році Україна розраховує залучити до 5 млрд дол. прямих іноземних інвестицій.

Для збільшення обсягу іноземних інвестицій необхідно здійснити ряд заходів націлених на зростання інвестиційної привабливості в Україні. Для цього необхідно мати довгострокові перспективи щодо політики прямих іноземних інвестицій та враховувати досвід зарубіжних країн щодо залучення іноземних інвестицій.

В розвиток аграрного сектору вкладає багато своїх інвестицій США запропонувавши нову програму розвитку сільської промисловості. У своєму проекті «Нагодувати майбутнє» було вкладено мільйони доларів. Суть цієї програми полягає в тому щоб забезпечити фермерів з – під Києва, Житомира, та Чернігова високоякісними сортами картоплі привезеної з Голландії елітних та суперелітних, які були сховані в сховищі яке побу-

дувала агрофірма «Агріко – Україна». Вивчивши цей проект українські економісти зазначають що ця програма «50/50» вже окупила свої витрати.

Китай зацікавився будівництвом зернопереробних і борошномельних заводів на нашій території, обумовивши це тим що ця програма є вигідна з економічної точки зору, так як Україна має дешеву робочу силу в порівнянні з Китаєм. Така співпраця з Китаєм забезпечить Україні економічно забезпечене майбутнє. Ці дві програми показують що в аграрний сектор України можна розвивати та заохочувати нових іноземних інвесторів.

Висновок. Отже, на сьогодні стан інвестиційного клімату в Україні є незадовільним. Для сільськогосподарського потенціалу необхідно переглянути структуру та використання земельних угідь, технічний потенціал та ін. Ефективність галузей АПК, якість продукції, що виробляється, залежить від сировинних ресурсів. В галузях АПК слабо розвинена ринкова система виробництва та збуту, недосконалі системи оподаткування і ціноутворення, відсутні правові гарантії. Це створює певні проблеми в українській економіці.

На основі вдосконалення пільгової системи, проведення фінансово-кредитної політики і дії інших важелів, держава повинна забезпечувати стабільність економіки і низький темп інфляції, що є важливою умовою для активізації інвестиційної діяльності. Іноземний капітал у формі інвестицій надходить перш за все у ті країни, де створена стабільна та ефективна законодавча база щодо режиму залучення та використання іноземних інвестицій. Дуже важливо, щоб інвестиційна діяльність в країні регулювалася законодавчими актами, які мають довготривалий характер.

Таким чином можна відзначити, що хоча Україна має розвинену сировинну базу, сприятливі природно-кліматичні, геополітичні та інші умови для ефективної діяльності аграрного сектору, іноземні інвестори обережно підходять до вкладання коштів. Треба створити в агропромисловому комплексі сприятливий інвестиційний клімат, спростити процедуру реєстрації та оформлення кредитів, створювати спільні підприємства та інше.

Список літератури:

1. Бондаренко О.О., Нижник К.С. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання / О.О. Бондаренко, К.С. Нижник // Вісник КНУТД. – 2014. – № 3 – С. 88-95.
2. Воробйов Є.М. Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та особливості / Є.М. Воробйов, Т.Ю. Гела // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Економіка. – 2010. – Вип. 10. – С. 15-20.
3. Галенко Д.С., Калантай Я.А. Інвестиційний клімат України / Д.С. Галенко, Я.А. Калантай // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2014. – № 6. – С. 103-112.
4. Лазебник Л.Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні / Л.Л. Лазебник // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 82.
5. Саблук П. Состояние и перспективы развития агропромышленного комплекса Украины / П. Саблук // Экономика Украины. – 2008. – № 12. – С. 4.
6. Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 87-90.
7. Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М. Господарський механізм удосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємствах агропромислового комплексу / Б.Г. Шелегеда, О.М. Шарнопольська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 93-97.
8. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Брик М.В., Литвин Р.І. Проблеми активізації інвестування сільськогосподарського виробництва // Науковий вісник. – 2006. – № 16. – С. 17-21.

10. Письмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Юрченко С.В. Інвестиції у галузі сільського господарства як шлях до демократичного економічного зростання // Наукові праці КНТУ. 2010. – № 17. – С. 24–27.
11. Сорока М.П. Інвестиційна привабливість агропідприємництва. – Рівне: Впд-во «Волишська обласна друкарня». 2008. – 40 с.

Павлюк Т.И., Гусак К.Ю

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університету

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА В АГРАРНЫЙ СЕКТОР УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрено проблему привлечения иностранного капитала в аграрный сектор Украины. Охарактеризовано положительные и отрицательные стороны иностранных инвестиций и обнаружено проявления стимулирования инвестирования в аграрный сектор Украины.

Ключевые слова: агробизнес, инвестиции, аграрный сектор, аграрное государство, инвестиционный потенциал.

Pavlyuk T.I., Gusak C.Y.

Vinnitsa Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

PROBLEMS AND PROSPECTS OF ATTRACTING FOREIGN CAPITAL IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Summary

In the article the problem of attracting foreign capital in the agricultural sector of Ukraine. Author determined the positive and negative aspects of foreign investment and manifestations detected stimulate investment in the agricultural sector of Ukraine.

Keywords: agribusiness, investment, agriculture, agrarian state investment potential.